

วิกฤติระบบทุนนิยมโลก (สังคมเปิดกำลังจะสูญพันธุ์) ... ทัศนะของจอร์จ โซรอส...

สรุปและวิจารณ์โดย วิทยากร เชียงกุล

[คัดเลือกมาบางส่วนจากหนังสือ วิกฤติระบบทุนนิยมโลกในทัศนะ จอร์จ โซรอส สรุป
และวิจารณ์โดย วิทยากร เชียงกุล, สำนักพิมพ์มิ่งมิตร 2542]

"คุณจะถูกบอกว่า ผมคือคนที่เข้ามาดักดวงผลประโยชน์ ดังนั้นจึง
ไม่ควรฟังสิ่งที่ผมพูด ก็แล้วแต่คุณ หากแต่ความจริงก็คือ การที่
ผมทำเงินได้อย่างมหาศาลนั้น ย่อมเป็นข้อพิสูจน์แล้วว่า ระบบ
ตลาด นั้นไม่ดีจริง คนอย่างผมจึงสังเกตเห็นและเข้ามาหา
ประโยชน์จนร่ำรวยขนาดนี้ได้"

จอร์จ โซรอส

(ให้สัมภาษณ์สถานีโทรทัศน์ ซี เอ็น เอ็น หลังจากกรณีที่เขากำไรจากการลงทุนแบบเก็ง
กำไรได้มากกว่า 2 พันล้านดอลลาร์ ในช่วงเวลาไม่กี่วัน ในตลาดการเงินในยุโรป เดือนกันยายน
ปี พ.ศ.2535)

สารบัญ

- [คำนำโดยผู้เรียบเรียง](#)
- [บทเกริ่นและคำนำ \(ของจอร์จ โซรอส\)](#)
- [โอกาสที่จะผิดพลาดได้และปฏิสัมพันธ์แบบส่งผลสะท้อนกลับ \(Fallibility and Reflexivity\)](#)
- [วิพากษ์วิชาเศรษฐศาสตร์](#)
- [ปฏิสัมพันธ์แบบส่งผลสะท้อนกลับในตลาดการเงิน](#)
- [ระบบทุนนิยมโลก](#)
- [วิกฤติการเงินของโลก](#)

คำนำโดยผู้เรียบเรียง

หนังสือเล่มนี้เป็นงานเชิงแนะนำและวิจารณ์หนังสือภาษาอังกฤษ ชื่อ The Crisis of Global Capitalism ซึ่งเป็นหนังสือเล่มล่าสุดของ จอร์จ โซรอส (1930 -) ผู้เป็นที่รู้จักในฐานะพ่อมดทางการเงิน หรือที่ปรึกษานักลงทุนทางการเงินระหว่างประเทศที่ประสบความสำเร็จมากที่สุด เป็นทั้งมหาเศรษฐิกิจ เป็นนักคิดนักเขียน และนักทรงคเพื่อการพัฒนาสังคมที่มีชื่อเสียงทั้งในแง่ความสำเร็จและในแง่การมีความคิดวิพากษ์วิจารณ์ที่นอกคอก

โซรอส เป็นชาวฮังการีเชื้อสายยิว ซึ่งต้องเอาตัวให้รอดจากการตามล้างผลาญของพวกนาซีเยอรมัน เขาอพยพไปอังกฤษตั้งแต่วัยรุ่น และทำงานไปด้วยเรียนไปด้วย เขาเรียนจบปริญญาตรีทางเศรษฐศาสตร์การเมือง จากสำนักเศรษฐศาสตร์การเมืองแห่งมหาวิทยาลัยลอนดอน (L.S.E) สำนักเดียวกับ อ.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ หลังจากทำงานในบริษัทลงทุนทางการเงินในอังกฤษอยู่ระยะหนึ่งก็ย้ายไปที่สหรัฐ ซึ่งทำให้เขาประสบความสำเร็จในฐานะที่ปรึกษานักลงทุนในตลาดการเงิน ผู้มีรายได้จากเงินเดือนและค่าคอมมิชชันการเป็นที่ปรึกษา กว่าปีละพันล้านดอลลาร์ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2536 เป็นต้นมา นิตยสารฟอร์บส์ ประเมินในปี พ.ศ.2540 ว่า โซรอสมีทรัพย์สินราว 3.5 พันล้านดอลลาร์ เป็นมหาเศรษฐีอันดับที่ 27 ของโลก

โซรอส เริ่มใช้เงินส่วนตัวจัดตั้งกองทุนสังคมเปิด (Open Society Fund) ซึ่งเป็นมูลนิธิที่ทำงานรณรงค์เพื่อสร้างสรรค์สังคมประชาธิปไตยแบบเสรีนิยมในยุโรปกลาง ยุโรปตะวันออก และประเทศอื่นๆ ตั้งแต่ปี 2522 ในสมัยนี้เขายังไม่ได้รับร่ำรวยมากนัก เมื่อเขายังรวยขึ้น เขาก็ยิ่งบริจาคให้มูลนิธิมากขึ้น ปัจจุบันมูลนิธิดังกล่าวมีสาขาอยู่ใน 31 ประเทศ และใช้งบดำเนินการปีละประมาณ 400 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โซรอสเขียนหนังสือหลังจากที่เขาซื้อเสียงในฐานะนักลงทุนแล้ว 2 เล่ม คือ The Alchemy of Finance (การเล่นแร่แปรธาตุของตลาดการเงิน) และ SOROS ON SOROS

สำหรับหนังสือเล่มล่าสุดของเขา ที่ผม (วิทยากร เชียงกุล) นำมาเขียนแนะนำเชิงวิจารณ์เล่มนี้ มีชื่อเต็มว่า The Crisis of Global Capitalism (Open Society Endangered) วิกฤติของระบบทุนนิยมโลก (สังคมเปิดกำลังจะสูญพันธุ์) เป็นหนังสือที่เพิ่งเขียนและพิมพ์เผยแพร่เมื่อปลายปี 2541 นี้เอง ครอบคลุมถึงสถานการณ์วิกฤติในเอเชีย และรัสเซีย (แต่เขียนก่อนเกิดวิกฤติในบราซิล) ผมเห็นว่าเป็นหนังสือที่มีแนวคิดที่ก้าวหน้า ทำทนายและนำเสนอใจกว้างงานของนักเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่ในประเทศไทยในปัจจุบัน ผมจึงได้ทำบทแนะนำเชิงวิจารณ์มาเสนอให้คนไทยส่วนใหญ่ ซึ่งคงจะไม่มีโอกาสได้อ่านกัน ได้รับรู้ว่าในโลกนี้ยังมีแนวคิดที่แตกต่างไปจากทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แบบบูรณาการระบบตลาด หรือแนวคิดแบบไอเอ็มเอฟ-ธารินทร์ ที่เป็นแนวคิดที่ครอบงำสังคมไทยในเวลานี้อยู่มาก

โซรอส เป็นคนที่มีภาพลักษณ์ขัดแย้งกันอย่างซับซ้อน คุณถนัด คอมันตร์ อดีตรัฐมนตรีต่างประเทศของเราเรียกเขาว่า มหาโจรโซรอส มหาเฮอร์ นายกรัฐมนตรีมาเลเซียโจมตีว่า เขาคือนักเก็งกำไรค่าเงินที่ทำให้เกิดวิกฤติเอเชีย คนในประเทศทุนนิยมพัฒนาอุตสาหกรรมเรียกเขาว่า โรบินฮูดสมัยใหม่ ผู้ปล้นจากโลกตะวันตกที่ร่ำรวยไปช่วยโลกตะวันออกที่ยากจนกว่า คนอังกฤษซึ่งรัฐบาลเคยขาดทุนจากการไปพยุงค่าเงินปอนด์เพื่อสู้กับโซรอส (และผู้ลงทุนเก็งกำไรคนอื่น) ไม่ต่ำกว่า 1,000 ล้านดอลลาร์ ในปี 2535 วิเคราะห์ว่าเพราะรัฐบาลอังกฤษโง่กว่าโซรอสเอง จึงควรโทษรัฐบาลอังกฤษมากกว่าจะโทษโซรอส ซึ่งเล่นตามกติกาของระบบทุนนิยมโลก (กรณีนี้ฟังดูคุ้นๆ กับกรณีรัฐบาลไทยในปี 2540)

ไม่ว่าตัวตนที่แท้จริงของโซรอสจะเป็นอย่างไร แนวคิดแนววิเคราะห์ของเขามีประเด็นที่น่าสนใจ ไม่ใช่เพราะเขาเป็นคนดังระดับโลก เป็นมหาเศรษฐีที่อยากเป็นนักเขียน อยากเป็นปัญญาชนที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงโลกเท่านั้น แต่เป็นเพราะว่านี่คือการวิจารณ์ระบบทุนนิยมโลกจากคนที่รู้จักทุนนิยมโลกอย่างดีมาก และเป็นเพราะว่าประชาชนส่วนใหญ่รวมทั้งนักวิชาการของไทยหรือแตกต่างจากแนวคิดเศรษฐศาสตร์แบบบูรณาการระบบตลาดอย่างหลงใหล

แนวคิดของโซรอสที่น่าสนใจคือ การวิพากษ์เศรษฐศาสตร์, สังคมศาสตร์ และระบบทุนนิยมโลก ส่วนข้อเสนอแนะทางออกของเขาสู่การวิพากษ์ไม่ได้ เพราะมีลักษณะปฏิเสธจากข้างบนลงมา เพื่อปรับปรุงให้ระบบทุนนิยมโลกมีความทันสมัยและอยู่ได้ยั่งยืนขึ้น แนวคิดเชิงวิพากษ์วิจารณ์ของโซรอสในหนังสือเล่มนี้ น่าจะช่วยกระตุ้นให้มีการคิดใหม่กันได้มากพอสมควร แม้แนวคิดหลายอย่างของเขาจะไม่ได้ใหม่มากนักสำหรับนักวิชาการกลุ่มก้าวหน้าของไทย ที่สนใจแนวคิดทางเลือกกระแสดั้งใหม่ ที่ต่างจากเศรษฐศาสตร์กระแสเก่าอยู่แล้ว แต่เราก็ก็นเรียนรู้จากเขาได้ ถ้าอ่านงานของเขาอย่างวิพากษ์วิจารณ์

ขณะที่ผมได้หนังสือเล่มนี้มา ผมกำลังค้นคว้าหนังสือหลายเล่มเพื่อเขียนเรื่อง "เศรษฐศาสตร์แนวใหม่ ทางแก้ไขวิกฤติได้อย่างยั่งยืน" อยู่ และคิดว่าคงต้องใช้เวลาอีกหลายเดือนจึงจะแล้วเสร็จ จึงใช้เวลาสั้นๆ ประมาณ 2 – 3 สัปดาห์ เขียนบทแนะนำเชิงวิจารณ์หนังสือเล่มนี้ออกมาก่อน เพื่อเป็นการเริ่มเปิดประเด็นวิพากษ์เศรษฐศาสตร์แบบบูรณาการระบบตลาด และระบบคุณค่าที่วัดทุกอย่างด้วยเงิน ที่เป็นตัวการสำคัญในการสร้างวิกฤติและหายนะให้สังคมไทย และสังคมโลกอยู่ในเวลานี้

*วิทยากร เชียงกุล
ศูนย์วิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต
17 กุมภาพันธ์ 2542*

บทเกริ่นและคำนำ (ของจอร์จ โพรอส)

ผู้เขียนได้รับอิทธิพลทางความคิดจาก KARL POPPER (นักปรัชญาและนักทฤษฎีสังคมชาวออสเตรเลียน ผู้สอนตรรกวิทยา และวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ที่มหาวิทยาลัยลอนดอน) ในเรื่อง การคิดอย่างวิพากษ์วิจารณ์ และวิธีพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ แต่เขาเห็นต่างจาก POPPER ว่า วิธีการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์จะใช้ได้เฉพาะกับวิทยาศาสตร์ธรรมชาติเท่านั้น แต่ใช้ไม่ได้กับสังคมศาสตร์ เพราะว่าในสังคมศาสตร์ การคิดเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องราว ขณะที่ปรากฏการณ์ทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติเกิดขึ้นอย่างอิสระจากการที่ใครจะคิดอย่างไร

ผู้เขียนได้พัฒนาแนวคิดเรื่อง "ปฏิสัมพันธ์แบบส่งผลสะท้อนกลับ" (Reflexivity) กลไกในการตอบสนองแบบ 2 ทาง ระหว่างการคิดและความเป็นจริง ซึ่งเขาได้ใช้ให้เป็นประโยชน์ในการจัดการเรื่องการลงทุนในตลาดการเงิน และต่อมาได้ใช้ส่วนหนึ่งของเงินที่เขาหาได้ ตั้งกองทุนเพื่อสังคมเปิด เพื่อช่วยให้คนจากประเทศปิด เช่นโซเวียตรัสเซีย และยุโรปตะวันออก พัฒนาวิธีการคิดแบบวิพากษ์วิจารณ์และมีโอกาสได้รับการศึกษา และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากประเทศอื่นมากขึ้น

แนวคิดในการมองปัญหาอย่างวิพากษ์วิจารณ์ และการมีจิตสำนึกอย่างสร้างสังคมเปิดของเขา ได้รับอิทธิพลทั้งจาก POPPER และประสบการณ์ส่วนตัวของเขา ในฐานะของชาวยิวในฮังการีสมัยที่ถูกตามล้างผลาญจากลัทธิฟาสซิสต์ เขาได้พบในภายหลัง (จากการพยายามเข้าไปช่วยรัสเซียให้เป็นสังคมเปิด) ว่าสังคมเปิดไม่ได้ถูกคุกคามจากลัทธิเผด็จการเท่านั้น แต่ยังถูกคุกคามจากการที่สังคมขาดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และการขาดรัฐบาลที่ดีด้วย

ประเทศทุนนิยมศูนย์กลาง (เช่น สหรัฐและยุโรป) ได้รับผลประโยชน์จากการไปลงทุนในประเทศทุนนิยมขอบนอก (ในเอเชีย ลาตินอเมริกา แอฟริกา) ตลอดมา ฯลฯ แม้ประเทศขอบนอกจะเคยเกิดปัญหาวิกฤติอย่างไร ประเทศทุนนิยมศูนย์กลางก็ยังได้ประโยชน์อยู่ แต่จะถึงจุดหนึ่งที่วิกฤติในประเทศทุนนิยมขอบนอก ไม่ได้เป็นผลดีต่อประเทศทุนนิยมศูนย์กลางอีกต่อไป วิกฤติในเอเชียและรัสเซียในปัจจุบัน คือจุดนั้น โดยผู้เขียนมีเหตุผล 3 ข้อคือ

1. การล้มละลายของรัสเซีย ได้เปิดให้เห็นข้อบกพร่องในระบบธนาคารระหว่างประเทศ ซึ่งดำเนินธุรกิจซื้อขายสวอป (ซื้อหรือขายทันทีและล่วงหน้า), ตราสารอนุพันธ์-เครื่องมือทางการเงินชนิดต่างๆ กับทั้งธนาคารด้วยกันและลูกค้าของพวกเขา โดยไม่แสดงรายการซื้อขายทั้งหมดให้เห็นในบัญชีงบดุล แต่จะแสดงเฉพาะที่มีการโอนเงินสดกัน เพื่อลดการเสี่ยงจากการที่ลูกค้าไม่ชำระหนี้ (DEFAULT) เมื่อระบบธนาคารในรัสเซียล้ม ทำให้ระบบธนาคารระหว่างประเทศสั่นสะเทือนอย่างรุนแรง
2. วิกฤติที่เกิดขึ้นในประเทศทุนนิยมบริวาร ทำให้บางประเทศเลือกที่จะออกจากระบบทุนนิยมโลก หรือตกหล่นอยู่ข้างทาง ประเทศแรกสุดคือ อินโดนีเซีย ต่อมาคือรัสเซีย ซึ่งเศรษฐกิจหยุดชะงักอย่างรุนแรง แต่ที่เป็นกลางร้ายกว่า คือสิ่งที่มาเลเซียทำ และฮ่องกงในระดับหนึ่ง การทรุดตัวของอินโดนีเซียและรัสเซียเป็นไปอย่างไม่ได้ตั้งใจ แต่มาเลเซียตั้งใจที่จะเลือกออกจากระบบทุนนิยมโลก (ด้วยการใช้มาตรการควบคุมการไหลเข้าออกของเงินตรา) ถ้านโยบายของมาเลเซียดูดีเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน นโยบายนี้ก็จะมีผู้อื่นๆ ตามอย่าง ซึ่งจะทำให้ประเทศอื่นๆ เปิดตลาดของตัวเองได้ยากลำบากมากขึ้น และส่งผลสะท้อนต่อระบบทุนนิยมโลก
3. ความไม่สามารถของกองทุนระหว่างประเทศ IMF ที่จะป้องกันหรือแก้ปัญหาการล่มสลายของระบบทุนนิยมโลกได้ โปรแกรมของ IMF ไม่ได้ผล และ IMF เองก็แทบไม่มีเงินเหลือให้ใครก็ได้อีกแล้ว

ปัจจัยทั้ง 3 นี้ ทำให้เงินทุนไหลกลับจากประเทศทุนนิยมขอบนอก กลับไปประเทศทุนนิยมศูนย์กลาง การไหลกลับของเงินได้แพร่ขยายไปถึงบราซิล เมื่อบราซิลเกิดวิกฤติ อาร์เจนตินาก็จะได้รับผลสะท้อนด้วย นักเศรษฐศาสตร์ต้องปรับตัวเลขการคาดการณ์การเติบโตของเศรษฐกิจ

โลกต่ำจากเดิม และผู้เขียนเชื่อว่าในที่สุดก็จะติดลบ เมื่อเศรษฐกิจตกต่ำลามไปถึงสหรัฐ ประชาชนอเมริกันจะซื้อสินค้าเข้าลดลง ทั้งๆ ที่การส่งออกของสหรัฐเป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้ทุนไหลกลับไปที่ประเทศอื่นๆ การหยุดชะงักของระบบการเงินของโลก จะตามมาด้วยการหยุดชะงักของการค้าของโลก

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นเร่งด่วน ที่จะต้องคิดใหม่และปฏิรูประบบทุนนิยมโลก เริ่มต้นด้วยการยอมรับว่าตลาดการเงินของโลกนั้น มีความไม่มั่นคงโดยพื้นฐาน ความเชื่อของระบบทุนนิยมโลกที่ว่าตลาดการเงินจะเคลื่อนไหวไปสู่จุดสมดุล เหมือนกับการแกว่งของลูกตุ้มนั้น เป็นความเชื่อที่ผิดพลาด ตลาดการเงินของโลกในปัจจุบัน ส่วนใหญ่อยู่นอกเหนือการควบคุมของธนาคารกลางระดับชาติ และองค์กรระหว่างประเทศที่มีอยู่ เราจำเป็นต้องมีระบบควบคุมดูแลระดับระหว่างประเทศ ที่คอยดูแลธนาคารกลางของประเทศต่างๆ เราจะต้องคิดถึงการปฏิรูประบบธนาคารระหว่างประเทศ และการทำงานของตลาดสวอป และตลาดตราสารอนุพันธ์ที่มั่นคงกว่าปัจจุบัน

ข้อโต้แย้งที่สำคัญของหนังสือเล่มนี้คือ ลัทธิบูชาตลาดอย่างหลงใหล (MARKET FUNDAMENTALISM) เป็นอันตรายต่อสังคมเปิดในปัจจุบัน ยิ่งเสียกว่าอุดมการณ์อำนาจนิยมใดๆ การที่ลัทธิบูชาตลาดอย่างหลงใหลเป็นอันตรายต่อสังคมเปิด ก็เนื่องจากมันตีความผิดพลาด ที่ว่า ระบบตลาดจะทำงานอย่างก้าวไปสู่จุดดุลยภาพเป็นประโยชน์กับคนทุกคน และเพราะว่ามันทำให้ระบบตลาดมีบทบาทในสังคมโลกมากเกินไปที่สมควรจะเป็น

ผู้เขียนวิจารณ์ระบบทุนนิยมโลกใน 2 ประเด็นใหญ่คือ

1. ข้อบกพร่องของกลไกการตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความไม่มั่นคงในตลาดการเงิน
2. จุดอ่อนของภาคที่ไม่ใช่การตลาด (Non Market Sector) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความล้มเหลวของระบบการเมือง และการสึกกร่อนของคุณค่าทางสังคมและคุณค่าศีลธรรม ทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ

ผู้เขียนมองว่า มนุษย์เราตอบสนองต่อพลังทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ในสิ่งแวดล้อมของเขา แตกต่างจากการตอบสนองของอนาคตในทางฟิสิกส์ กล่าวคือ การรับรู้และทัศนคติของมนุษย์เรานั้น สามารถเปลี่ยนแปลงพลังทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ที่มีอิทธิพลต่อพวกเขา ด้วยพร้อมๆ กันไป

ปฏิสัมพันธ์แบบส่งผลสะท้อนกลับ 2 ทาง (Two Way Reflexive Interaction) ระหว่างการคาดหมายของผู้มีส่วนร่วมและสิ่งที่เกิดขึ้นจริงๆ เป็นประเด็นใจกลางในการที่เราจะเข้าใจปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม แนวคิดเรื่องปฏิสัมพันธ์แบบส่งผลสะท้อนกลับ (Reflexivity) คือ แนวคิดสำคัญที่ผู้เขียนใช้อธิบายความคิดของตนในหนังสือเล่มนี้

โอกาสที่จะผิดพลาดได้และปฏิสัมพันธ์แบบส่งผลสะท้อนกลับ (Fallibility and Reflexivity)

FALLIBILITY

คำว่า FALLIBILITY แปลว่า โอกาสที่จะผิดพลาดได้, ซึ่งยอมผิดพลาดได้ ผู้เขียนเสนอแนวคิดนี้ในความหมายว่า ความเข้าใจของเราเกี่ยวกับโลกที่เราอาศัยอยู่นั้น ไม่สมบูรณ์โดยรากเหง้า ความเข้าใจของเรามีโอกาสที่จะผิดพลาดได้, ไม่มีใครรู้สัจธรรมโดยสมบูรณ์ เพราะว่าย่อมจะมีความต่างกันระหว่างความเป็นจริง และความเข้าใจของเราเกี่ยวกับความจริงอยู่เสมอ

เมื่อผู้มีส่วนร่วมในเหตุการณ์ตีความความเป็นจริงตามการรับรู้ของเขา การตีความซึ่งเป็นอัตวิสัยนั้น ย่อมมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลงของสังคม การตีความที่มีอิทธิพลนั้นยอมที่จะผิดพลาดได้ แต่คนชั้นนำที่มีอำนาจตัดสินใจทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองหรือแม้แต่นักวิชาการ มักไม่ยอมรับความจริงข้อนี้ พวกเขา มักคิดว่าเขารู้ข้อมูลทุกอย่าง และ

ตัดสินใจถูกทุกอย่าง เพราะพวกเขามองว่าการตัดสินใจทางเศรษฐกิจ สังคม ของพวกเขามีพื้นฐานทางวิชาการที่สมบูรณ์แบบ เหมือนวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ

แต่เหตุการณ์ทางสังคมนั้นแตกต่างจากเหตุการณ์ทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ดาวต่างๆ ย่อมโคจรไปตามทิศทางของมัน ไม่ว่าใครจะคิดหรือจะอธิบายอย่างไร การคิดนั้นไม่มีผลกระทบต่อปรากฏการณ์ทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ แต่สำหรับเหตุการณ์ทางสังคมนั้น มีผู้มีส่วนร่วมซึ่งการคิดของพวกเขา มีผลกระทบต่อเหตุการณ์นั้นด้วย

การคิดของมนุษย์ผู้มีส่วนร่วมในเหตุการณ์ทางสังคม มีบทบาท 2 ประการคือ เป็นทั้งการสะท้อนความจริงตามที่มนุษย์แสวงหาความเข้าใจ ขณะเดียวกันการคิดของพวกเขา ก็เป็นส่วนที่มีบทบาทอย่างแข็งขัน ในการกำหนดเหตุการณ์ที่พวกเขามีส่วนร่วม

ความเข้าใจของผู้มีส่วนร่วมจึงไม่อาจถือได้ว่าเป็นความรู้ว่าเป็นภววิสัย หรืออย่างเป็นกลางไม่มีอคติ (Objective Knowledge) เมื่อการตัดสินใจของพวกเขาไม่ได้มีพื้นฐานอยู่บนความรู้ที่เป็นภววิสัย ผลที่เกิดขึ้นจึงย่อมต่างไปจากความคาดหมายของพวกเขาได้

REFLEXIBILITY

ดังนั้นผู้เขียนจึงเสนอกรอบคิดทฤษฎีในการมองเหตุการณ์ทางสังคม แบบปฏิสัมพันธ์ที่ส่งผลสะท้อนกลับ – Reflexibility ซึ่งหมายถึงการตระหนักว่า ความคิดของเรานั้นมีอิทธิพลอย่างแข็งขัน ในเหตุการณ์ที่เรามีส่วนร่วมและในเรื่องที่เราคิด โดยเขาอธิบายว่า ในเหตุการณ์ทางสังคม ซึ่งมีผู้มีส่วนร่วมที่มีความคิด (Thinking Participant) อยู่ด้วยนั้น มีการเชื่อมโยง 2 ทางคือ

ทางแรก ผู้มีส่วนร่วมแสวงหาการเข้าใจสถานการณ์ที่เขาเข้าไปมีส่วนร่วม พวกเขาพยายามที่จะสร้างภาพซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริง ซึ่งเป็นบทบาทของการรับรู้แบบราบเรียบ (Passive Cognitive Function)

ทางที่สอง คือ พวกเขาแสวงหาการเข้าไปมีอิทธิพลที่จะเปลี่ยนสภาพความเป็นจริงให้เป็นไปอย่างที่เขาปรารถนา ซึ่งเป็นบทบาทของการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน (Active Participating Function)

เมื่อบทบาททั้ง 2 อย่างทำงานพร้อมกัน นี้คือสถานการณ์ที่ผู้เขียนเรียกว่า Flexibility – ปฏิสัมพันธ์แบบส่งผลสะท้อนกลับ

ผู้เขียนเสนอว่า หากเราเข้าใจเรื่องแนวคิดทฤษฎีปฏิสัมพันธ์แบบส่งผลสะท้อนกลับ เราก็จะเข้าใจได้ว่า การคาดหมายของคนเรานั้น สามารถมีบทบาทต่อเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นจริงๆ ในอนาคตได้มาก เขายกตัวอย่างว่า การคาดหมายของนักลงทุนที่มีอิทธิพลต่างๆ ในตลาดการเงินว่า เงินตรา หุน หรือสินค้าโภคภัณฑ์ มีแนวโน้มที่จะขึ้นหรือลง มีบทบาทในการทำให้เหตุการณ์เป็นไปเช่นนั้นได้อยู่มาก กล่าวคือ เหตุการณ์ไม่ได้เกิดขึ้นตามหลักการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานทางวิชาการอย่างภววิสัยเสมอไป แต่ปฏิกริยาสะท้อนกลับจากการคิดของคน มีบทบาทต่อเหตุการณ์อย่างมาก

ความจริงข้อนี้ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะแค่ตลาดการเงินเท่านั้น แต่มันปรากฏอยู่ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมในทุกๆ เรื่อง และจริงๆ แล้วปฏิกริยาสะท้อนกลับนี้เอง ที่เป็นผู้สร้างประวัติศาสตร์อย่างแท้จริง เหตุการณ์ที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ เช่น การปฏิวัติใหญ่ในฝรั่งเศส, คำปราศรัยของครุสชอฟ ที่โจมตีลัทธิสตาลินนิสต์ ในการประชุมสภาพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียต ครั้งที่ 20 ไม่ได้เพียงแต่เปลี่ยนแปลงโลกเท่านั้น แต่มันเปลี่ยน **ความเข้าใจของเราต่อโลก** และความเข้าใจใหม่นี้เอง ที่มีผลกระทบอันใหม่และอย่างคาดไม่ถึงต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

ด้านบวกของ FALLIBILITY

คนเราไม่ชอบยอมรับกรอบคิดทฤษฎี Fallibility – โอกาสที่จะผิดพลาดได้ เพราะนอกจากพวกเขาจะถูกครอบงำจากนักคิดตะวันตกของศตวรรษที่ 19 ที่เชื่อว่า สังคมศาสตร์เป็นวิทยาศาสตร์เชิงภววิสัย แบบเดียวกับวิทยาศาสตร์ธรรมชาติแล้ว กรอบคิดทฤษฎีนี้ยังมีน้ำหนักในทางลบอีกด้วย ผู้เขียนเสนอว่า Fallibility มีด้านบวก ซึ่งอาจจะให้แรงบันดาลใจมนุษย์เราได้อย่างไร

ผู้เขียนเห็นว่าอะไรก็ตามที่ไม่สมบูรณ์ ย่อมปรับปรุงแก้ไขได้ ความจริงที่ว่าความเข้าใจของเราไม่สมบูรณ์โดยรากเหง้ามัน ทำให้เกิดความเป็นไปได้ที่จะเรียนรู้ และปรับปรุงความเข้าใจของเรา สิ่งที่ต้องการคือ การเกิดความตระหนักว่า เรามีโอกาสที่จะผิดพลาดได้

การคิดเช่นนี้ จะเปิดทางให้เกิดความคิดแบบวิพากษ์วิจารณ์ (Critical Thinking) ทำให้เราสามารถทำความเข้าใจกับความเป็นจริงได้โดยไม่มีขีดจำกัด และทำให้เราสามารถปรับปรุงได้อย่างไม่มีขีดจำกัด โดยเฉพาะในการคิดของเราเท่านั้น แต่ในการปรับปรุงสังคมของเราด้วย

ในทางตรงกันข้าม การเชื่อในความสมบูรณ์แบบถูกต้อง จะลวงตาเรา ไม่ว่าเราจะเลือกทางใด มันจะนำไปสู่ข้อบกพร่องได้ ดังนั้นเราจึงควรพอใจกับสิ่งที่ดีที่สุดที่เราสามารถทำได้ – รูปแบบขององค์กรทางสังคมที่ยังขาดความสมบูรณ์ แต่เปิดโอกาสให้มีการปรับปรุงพัฒนาได้ คือแนวคิดของ **สังคมเปิด** (Open Society) : สังคมที่เปิดให้มีการปรับปรุงได้ แนวคิดเรื่องสังคมเปิดวางอยู่บนพื้นฐานการยอมรับว่า คนเรามีโอกาสจะผิดพลาดได้

วิพากษ์วิชาเศรษฐศาสตร์

ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์เป็นทฤษฎีที่อ้างความเป็นวิทยาศาสตร์แบบวิทยาศาสตร์ธรรมชาติได้อย่างทำให้คนเชื่อได้มากที่สุด นักทฤษฎีเศรษฐศาสตร์คลาสสิกได้รับแรงบันดาลใจจากทฤษฎีฟิสิกส์แบบนิวตัน พวกเขาสร้างทฤษฎีดุลยภาพ (Equilibrium) ของชีพพลาย (การสนองความต้องการ) และดีมานด์ (ความต้องการ) ในระบบตลาดเสรี ให้เป็นกฎที่เชื่อถือได้อย่างสากล ที่สามารถใช้ได้ทั้งในการอธิบาย และทำนายพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของมนุษย์

พวกเขาสร้างทฤษฎีดุลยภาพจากสมมติฐานว่า เมื่อผู้ชายรู้ว่าเขาเต็มใจที่จะเสนอขายสินค้าอย่างหนึ่งในปริมาณเท่าไร ณ ที่ราคาไหน และผู้ชายรู้ว่าเขาเต็มใจที่จะเสนอซื้อสินค้าเดียวกันนั้นในปริมาณเท่าไร ณ ที่ราคาไหน สิ่งที่จะเกิดขึ้นต่อไปคือ จุดสมดุลหรือจุดที่ราคาของผู้เสนอขายและผู้ต้องการซื้อมาตรงกันในตลาดเสรี

แต่พวกเขาไม่ได้มองข้อเท็จจริงที่ว่า ถ้าผู้ซื้อหรือผู้ขายคาดหวังว่าราคาจะสูงขึ้นในอนาคตอันใกล้ การคาดหวังนั้นย่อมเปลี่ยนความเต็มใจของผู้ซื้อและผู้ขายที่จะซื้อหรือขาย ในปริมาณที่ต่างออกไปจากจุดสมดุลของดีมานด์และชีพพลาย ตามที่ทฤษฎีอธิบายไว้ในตอนแรกได้

กรณีเช่นนี้ คือ สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในตลาดซื้อขายเงินตรา หุ่น และสินค้าโภคภัณฑ์ตลอดเวลา และก็เกิดขึ้นในอุตสาหกรรมประเภทที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วด้วย (นั่นก็คือ ขึ้นอยู่กับการคาดการณ์, การเก็งกำไรของผู้ลงทุน) ทฤษฎีดุลยภาพจึงไม่ได้เป็น กฎสากลหรือเป็นวิทยาศาสตร์เชิงภววิสัย อย่างที่นักเศรษฐศาสตร์อ้างว่าเป็นแต่อย่างใด **การที่ราคาสินค้าสามารถถูกกำหนดโดยปัจจัยการเก็งกำไรแบบอัตตวิสัย ก็คือการพิสูจน์ว่าทฤษฎีดุลยภาพนั้นไม่สมบูรณ์เพียงพอ ที่จะอธิบายความเป็นจริงของการตัดสินใจทางเศรษฐกิจของมนุษย์ได้**

ทฤษฎีดุลยภาพ คือสิ่งที่อยู่เบื้องหลังสมมติฐานของนักเศรษฐศาสตร์ ที่อ้างว่ากลไกตลาดเสรีจะสามารถปรับตัวเองได้ นั่นก็คือสมมติฐานที่ว่า ถ้าปล่อยให้คนทุกคนมีเสรีภาพในการดูแลผลประโยชน์ของตนเอง โดยที่รัฐบาลไม่ต้องแทรกแซงกำกับดูแล (ซึ่งจะทำให้กลไกตลาดบิดเบือน) ทุกคนก็จะทำในสิ่งที่มีเหตุผล ซึ่งจะเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจส่วนรวม และเศรษฐกิจของโลกจะสามารถเจริญรุ่งเรืองไปได้เรื่อยๆ โดยไม่จำเป็นต้องมีการควบคุมดูแลจากรัฐบาลของโลก

สมมติฐานของทฤษฎีตลาดเสรีไม่ได้เป็นจริง เพราะการมุ่งหาประโยชน์ส่วนตัวของเอกชน ไม่ได้นำไปสู่ดุลยภาพและความเจริญรุ่งเรืองสำหรับสังคมส่วนรวม แต่กลับนำไปสู่การพัฒนาที่ขาดความสมดุล การกระจายทรัพย์สินและรายได้ที่ไม่เป็นธรรม ความไร้เสถียรภาพของระบบการเงิน, การตลาด และระบบเศรษฐกิจทั้งหมด การทำลายทรัพยากรธรรมชาติและทำลายคุณค่าทางสังคม ของคนที่เคยเชื่อในเรื่องการทำอะไรเพื่อประโยชน์ร่วมกันของสังคม หันมาเน้นคุณค่าที่ค่านึงผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่า ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แบบเสรีนี้ ผู้เขียนคิดว่าชื่อที่เรียกว่า Laissez Faire (เปิดเสรีให้ทำได้ตามใจชอบ) ควรจะถูกเรียกว่า ลัทธิบูชาการตลาดอย่างหลงใหล (Market Fundamentalism)

ความผิดพลาดอีกข้อหนึ่งของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แบบบูชาการตลาดอย่างหลงใหล คือ การให้ความสำคัญกับคุณค่าหรือราคาตามตลาด (Market Value) ของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ที่วัดออกมาเป็นเงิน ว่าเป็นเพียงคุณค่าที่สำคัญที่สุดของมนุษย์ นั่นก็คือ การให้ความสำคัญกับเฉพาะสินค้าและบริการที่คนพร้อมที่จะซื้อขายกันในตลาด และพวกเขาคิดว่าสิ่งนี้ (การวัดเป็นผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ หรือรายได้ประชาชาติ) คือสิ่งที่ใช้วัดความเจริญเติบโต หรือการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เป็นเป้าหมายของประชาชนและสังคม

พวกนักเศรษฐศาสตร์ละเลย **กิจกรรมและคุณค่าทั้งของเอกชนและสังคมจำนวนมาก ซึ่งไม่สามารถวัดออกมาเป็นราคาตามตลาดได้** การถือเอาเรื่องราคาตลาดเป็นสำคัญ เป็นการบิดเบือนการตัดสินใจของมนุษย์ ในเรื่องที่ว่าเราควรจะจัดการสังคมกันอย่างไร ประชาชนควรจะมีชีวิตอยู่อย่างไร ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณค่า การตัดสินใจของมนุษย์ ที่มีความกว้างขวางลึกซึ้ง มากกว่าที่จะใช้ราคาตลาดเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ

จริงๆ แล้วกิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นเพียงกิจกรรมส่วนหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งจำเป็นต้องมี **กิจกรรมทางการเมือง สังคม วัฒนธรรม ฯลฯ** ควบคู่กันไป มนุษย์ไม่ได้ต้องการเพียงแค่หาอาหารเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง ที่อยู่อาศัย เสื้อผ้า ยา สินค้าและบริการที่จำเป็นต่างๆ เท่านั้น เรายังต้องการความรัก ความอบอุ่น ความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนมนุษย์คนอื่นๆ ความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยภายในครอบครัวและประชาคม

การตัดสินใจของมนุษย์ ก็ไม่ใช่การตัดสินใจที่มีเหตุผลทางเศรษฐกิจล้วนๆ แต่ขึ้นอยู่กับปัจจัยสภาพแวดล้อมจำนวนมาก เช่น ครอบครัว เพื่อนฝูง วัฒนธรรม คุณค่าของสังคมจำนวนมาก พฤติกรรมทางเศรษฐกิจเป็นเพียงพฤติกรรมหนึ่งในพฤติกรรมหลายอย่างของมนุษย์ และคุณค่าทางเศรษฐกิจ (วัดจากราคาตามตลาด) ก็เป็นเพียงคุณค่าหนึ่งในคุณค่าหลายอย่างของมนุษย์

แต่ลัทธิบูชาการตลาดอย่างหลงใหล พยายามทำให้พฤติกรรมทางเศรษฐกิจและคุณค่าทางเศรษฐกิจ เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมทุกอย่างของมนุษย์ในปัจจุบัน และทำให้สังคมโลกเกิดปัญหาวิกฤตขึ้น

การเน้นเรื่องคุณค่าทางเศรษฐกิจทำให้มนุษย์ผู้มีส่วนร่วม มองตัวเองเป็นศูนย์กลางในการหากำไร (Profit Center) คือทุกคนพยายามหากำไรให้ตัวเองให้ได้มากที่สุด และละเลยการคิดคำนึงถึงคุณค่าด้านอื่นๆ ในชีวิตและสังคม คุณค่าที่มีส่วนเพิ่มคุณภาพชีวิต และทำให้สังคมพัฒนาได้อย่างยั่งยืนยาวนาน มากกว่าคุณค่าในการหากำไรของเอกชนแต่ละคน ดังนั้นทฤษฎีเศรษฐศาสตร์อย่างเดวิดจิงไม่เพียงพอที่จะทำให้สังคมพัฒนาแบบยั่งยืนได้

แทนที่เราจะมองคุณค่าในปัจจุบันเหมือนกับว่ามีมันมีอยู่แน่นอนตายตัวอยู่แล้ว เราควรจะมีมองคุณค่าเหล่านี้ ในลักษณะปฏิสัมพันธ์ที่ส่งผลสะท้อนกลับ (Reflexive) คือ การมองว่าคุณค่าต่างๆ ดำรงอยู่ในสถานการณ์ต่างๆ และมีกลไกแบบปฏิสัมพันธ์โต้ตอบ 2 ทาง ที่เชื่อมโยงคุณค่ากับสถานการณ์ที่เป็นจริง และสร้างพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่มีลักษณะเฉพาะ

เราต้องมองว่าคุณค่าเป็นสิ่งที่มีโอกาสผิดพลาดได้ (Fallible) นั่นหมายความว่า คุณค่าที่เรายึดถือกันอยู่ในปัจจุบันอาจจะไม่เพียงพอและไม่เหมาะสมได้

ผู้เขียนยืนยันจากประสบการณ์และการวิเคราะห์ของเขาว่า คุณค่าที่เน้นแต่เรื่องคุณค่าทางเศรษฐกิจในโลกยุคปัจจุบัน เป็นคุณค่าที่ไม่เหมาะสม และไม่สามารถทำให้โลกพัฒนาอย่างยั่งยืน

ปฏิสัมพันธ์แบบส่งผลสะท้อนกลับในตลาดการเงิน (REFLEXIVITY IN FINANCIAL MARKET)

ผู้ลงทุนในตลาดการเงิน (การซื้อขายหุ้น, เงินตรา, สินค้าโภคภัณฑ์) ไม่อาจหลีกเลี่ยงการมีอคติในกระบวนการตัดสินใจของเขาได้ ที่ว่ามีอคติ ก็เนื่องมาจากเขาต้องใช้การตัดสินใจของตัวเอง ที่จะประเมินราคาของหุ้นในอนาคต จากราคาตลาดในปัจจุบัน ที่เป็นผลมาจากการประเมินของผู้ลงทุนทุกคนร่วมกัน

ลักษณะที่สำคัญของอคติคือ มันไม่ใช่เกิดขึ้นอย่างสงบเงียบ โดยบริสุทธิ์ หากแต่มันมีอิทธิพลอย่างเข้มข้นต่อเหตุการณ์ซึ่งมันควรจะเป็นเพียงผู้สะท้อนด้วย

ในกรณีของตลาดการเงิน จุดด้อยภาพในทางเศรษฐศาสตร์ คือการปฏิสัมพันธ์ระหว่างทัศนะของผู้ลงทุนกับปัจจัยพื้นฐานของบริษัทที่เขาจะลงทุน (รายรับ, งบดุล, อัตราเงินปันผลของบริษัท) หรือปฏิสัมพันธ์ระหว่างการคาดการณ์กับผลที่ออกมาจริง จุดด้อยภาพในตลาดการเงินไม่เคยเกิดขึ้นจริง แต่เป็นไปได้ว่าแนวโน้มของราคาหลักทรัพย์ในแต่ละช่วงนั้น กำลังเดินเข้าไปใกล้จุดด้อยภาพหรือเดินห่างออกไป)

แต่ปัจจัยพื้นฐานของบริษัทที่มีความหมาย คือปัจจัยพื้นฐานของบริษัทในอนาคตซึ่งยังไม่เกิดขึ้น ต้องใช้การคาดการณ์เอา ประเด็นสำคัญคือ อนาคตเมื่อมันเกิดขึ้นจริงๆ นั้น จะเกิดขึ้นโดยอิทธิพลของการคาดการณ์ที่มีมาก่อนหน้านั้นแล้ว การคาดการณ์ในเรื่องราคาหุ้นและตัวราคาหุ้นต่างก็ส่งผลกระทบต่อปัจจัยพื้นฐานของบริษัทด้วยกันทั้งคู่ เป็นปฏิสัมพันธ์สะท้อนกลับของกันและกัน ไม่ใช่ว่าปัจจัยพื้นฐานของบริษัทเป็นตัวกำหนดราคาฝ่ายเดียว

บริษัทสามารถเพิ่มทุนได้โดยการขายหุ้นเพิ่มทุน ราคาหุ้นเพิ่มทุนที่เขาขาย ย่อมจะมีอิทธิพลต่ออัตราส่วนของรายได้ต่อหุ้น ราคาหุ้นยังมีอิทธิพลต่อเงื่อนไขที่บริษัทสามารถกู้ได้ บริษัทยังสามารถสร้างแรงจูงใจ การบริหารของตน ด้วยการออกขายออปชั่น (สิทธิในการจะซื้อ หรือขายหลักทรัพย์ภายในระยะเวลาที่กำหนด และราคาที่กำหนดกันไว้ล่วงหน้า) นอกจากนี้ก็ยังมีวิธีอื่นๆ ที่ภาพพจน์ชื่อเสียงของบริษัท ซึ่งสะท้อนโดยราคาหุ้น สามารถมีอิทธิพลต่อปัจจัยพื้นฐานของบริษัทได้

เมื่อสิ่งนั้นเกิดขึ้น ก็หมายถึงการเกิดขึ้นของปฏิสัมพันธ์ที่ส่งผลสะท้อนกลับแบบสองทาง และทฤษฎีจุดด้อยภาพของเศรษฐศาสตร์แบบฆาตกลกลายเป็นแนวคิดที่หลอกลวง เพราะว่าปัจจัยพื้นฐานของบริษัทเล็กเป็นตัวผันแปรอิสระ ซึ่งราคาหุ้นจะเคลื่อนไหวสอดคล้องตามอีกต่อไป ด้อยภาพกลายเป็นเป้าเคลื่อนที่ และปฏิสัมพันธ์แบบส่งสะท้อนกลับจะยิ่งทำให้มันหลงทางมากขึ้น เพราะว่าการเคลื่อนไหวของราคาอาจยังผลักดันให้ปัจจัยพื้นฐานเคลื่อนไหวไปในทางเดียวกับราคาหุ้นก็ได้

อนาคตที่ผู้ลงทุนสนใจจริงๆ ก็คือ อนาคตของราคาหุ้น ไม่ใช่อนาคตของปัจจัยพื้นฐานของบริษัท ปัจจัยพื้นฐานของบริษัทจะมีความสำคัญก็ต่อเมื่อมันมีอิทธิพลต่อราคาหุ้น แต่เมื่อราคาหุ้นกลับเป็นฝ่ายมีอิทธิพลต่อปัจจัยพื้นฐานของบริษัท กระบวนการเพิ่มกำลังด้วยตัวของตัวเองก็จะเริ่มขึ้น ซึ่งจะทำให้ทั้งปัจจัยพื้นฐานของบริษัทและราคาหุ้น ก้าวไปไกลจากจุดด้อยภาพปกติ

นี่คือพฤติกรรมแบบตามกระแส (แก๊งค์กำไร) ซึ่งห่างไกลจากจุดด้อยภาพ และในที่สุดความแตกต่างกันระหว่างภาพพจน์กับความเป็นจริง, การคาดการณ์และผลที่ออกมาจริง จะไปถึงจุดที่ไม่อาจจะอยู่ยั่งยืนต่อไปได้ (ราคาหุ้นไม่อาจขึ้นสูงไปกว่านี้ได้) และกระบวนการก็จะพลิกกลับ (จากภาวะราคาหุ้นสูง กลับเป็นภาวะราคาหุ้นต่ำ และจะเกิดภาวะผันผวนเช่นนี้ เป็นช่วงๆ หรือเป็นวัฏจักร)

ดังนั้นตลาดการเงิน เช่น ตลาดหุ้น จึงอยู่ในภาวะผันผวนไร้เสถียรภาพ ปัญหาการไร้เสถียรภาพในตลาดการเงินปัจจุบันเป็นปัญหาใหญ่ นักลงทุนเชื่อในปัจจุบันพื้นฐานของบริษัทน้อยลง และมีพฤติกรรมแบบคอยตามกระแส (การเก็งกำไร) มากขึ้น

สภาพการณ์เช่นนี้ ได้รับการหล่อเลี้ยงโดยนักลงทุนประเภทสถาบัน ซึ่งถูกประเมินผลงานจากการทำกำไรสุทธิในเชิงเปรียบเทียบของพวกเขา มากกว่าความสามารถในการทำกำไรในระยะยาว และจากธนาคารขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นผู้ตัดสินใจซื้อขายแทนคนอื่นแบบมีอิทธิพล (Market Maker) ทั้งในตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราและตลาดเครื่องมือทางการเงินอื่นๆ

กองทุนรวม บริษัทนายหน้า และธนาคาร เหล่านี้ เป็นผู้ได้ประโยชน์จากภาวะผันผวนในตลาดเงิน ทั้งในฐานะผู้ตัดสินใจซื้อขายแทนคนอื่น และในฐานะผู้ปล่อยสินเชื่อ และผู้ขายการรับประกันความเสี่ยงให้นักลงทุน เนื่องจากตลาดการเงินจะต้องพัฒนาต่อไปในระยะยาว การไร้เสถียรภาพที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจึงเป็นอันตรายที่ไม่ควรละเลย

ระบบทุนนิยมโลก

ผู้เชี่ยวชาญระบบทุนนิยมโลกใน 2 ประเด็นใหญ่คือ

1. ข้อบกพร่องของกลไกตลาด ซึ่งเห็นได้ชัดที่สุดในความไร้เสถียรภาพของตลาดการเงินระหว่างประเทศ
2. จุดอ่อนของภาคสังคมที่ไม่เกี่ยวกับการตลาด ซึ่งเห็นได้ชัดที่สุดคือ ความล้มเหลวของการเมืองทั้งในระดับประเทศและระดับระหว่างประเทศ

จักรวรรดิที่เป็นนามธรรม

สิ่งที่เรียกว่าระบบทุนนิยมโลก อาจจะถูกเหมือนกับเป็นระบบจักรวรรดิที่เป็นนามธรรม มากกว่าจักรวรรดิที่เห็นได้ชัดแบบในอดีต แต่มันมีอิทธิพลต่อชีวิตของคนทั่วทั้งโลกมากกว่ายุคใดในประวัติศาสตร์ และที่สำคัญที่สุดคือ ระบบทุนนิยมโลกมุ่งขยายตัวอย่างไม่หยุดยั้ง ไม่ต่างไปจากจักรวรรดิ เช่น พระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชหรือออตโตลา ชาวฮั่น การขยายตัวของมันมุ่งไปในทางที่มีอิทธิพลครอบงำชีวิตประชาชน มากกว่าการขยายดินแดนทางภูมิศาสตร์

ระบบปกครองที่ไม่สมบูรณ

ทุนนิยมการค้าของโลกเกิดขึ้นมานานแล้ว แต่เศรษฐกิจของประเทศทั่วโลกได้เข้ามาเชื่อมโยงกันเป็นระบบเศรษฐกิจโลกจริงๆ ก็หลังจากที่ทุน ข้อมูลข่าวสาร และการประกอบการ สามารถเคลื่อนย้ายได้อย่างเสรี เหมือนไม่มีพรมแดน เมื่อสี่กราว 20 ปีที่แล้วนี้เอง

การขยายตัวของระบบทุนนิยมโลก เป็นประโยชน์กับบริษัทข้ามชาติและตลาดการเงินระหว่างประเทศ ซึ่งมีอำนาจมากขึ้น แม้ว่ารัฐบาลของแต่ละประเทศจะยังคงมีอำนาจอธิปไตยในการเข้าแทรกแซงทางเศรษฐกิจในประเทศของตน แต่รัฐบาลก็ต้องขึ้นอยู่กับพลังของการแข่งขันในระบบทุนนิยมโลก ทั้งในเรื่องการค้าและการลงทุน ถ้ารัฐบาลไหนกำหนดเงื่อนไขที่ไม่เอื้อต่อเงินทุน เงินทุนก็จะหนีไปประเทศอื่น ถ้ารัฐบาลไหนให้แรงจูงใจแก่การลงทุน หรือรักษาค่าจ้างแรงงานให้ต่ำ เงินทุนก็จะไหลเข้าประเทศ

ทุนนิยมกับประชาธิปไตย

ความเชื่อที่ว่าระบบทุนนิยมจะทำให้เกิดประชาธิปไตยทางการเมืองไปด้วยนั้น เป็นความจริงเฉพาะในประเทศทุนนิยมศูนย์กลาง แต่ไม่เป็นจริงสำหรับประเทศพัฒนาทุนนิยมขอบนอก ที่พัฒนาทุนนิยมขึ้นมาทีหลัง การพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมต้องการการสะสมทุน ดังนั้นจึง

ต้องการค่าจ้างต่ำ และอัตราการออมสูง ซึ่งรัฐบาลเผด็จการอาจจะทำได้ดีกว่าด้วยซ้ำ อย่างไรก็ตามในเอเชีย รัฐบาลส่วนใหญ่ก็เข้าข้างนักธุรกิจ และช่วยพวกเขาสะสมทุน

แม้ในประเทศทุนนิยมศูนย์กลางเอง ทุนนิยมและประชาธิปไตยก็มีหลักการที่แตกต่างกัน ทุนนิยมเน้นความมั่งคั่ง ขณะที่ประชาธิปไตยเน้นอำนาจทางการเมือง หน่วยวัดในระบบทุนนิยมคือเงิน หน่วยวัดในประชาธิปไตยคือสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง ทุนนิยมรับใช้ประโยชน์ส่วนตัว ประชาธิปไตยรับใช้ประโยชน์ส่วนรวม ในประเทศทุนนิยมศูนย์กลางมีความแตกต่างชัดเจนสูง และระบบรัฐสวัสดิการ (ซึ่งทำให้ทุนนิยมมีอายุยืนยาวกว่าที่คาร์ล มาร์กซ์ทำนายไว้) ในปัจจุบันก็เริ่มลดลง เพราะเงินทุนสามารถโยกย้ายหนีภาษีและการจ้างงานที่มีเงินไข่มากไปสู่ประเทศอื่นได้ง่ายขึ้น

ระบบรัฐสวัสดิการที่ลดลงในประเทศทุนนิยมศูนย์กลาง เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นไม่นานมานี้ และผลกระทบทั้งหมดของมันยังไม่ปรากฏให้รู้สึกได้ทั้งหมด ที่น่าสังเกตคือ สัดส่วนของเศรษฐกิจภาครัฐบาลต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ ในประเทศพัฒนาอุตสาหกรรมที่มีอัตราเพิ่มขึ้นสูง นับจากหลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา เริ่มมีอัตราลดลงนับจากปี 2523 แม้จะลดลงไม่มากนัก แต่ภาษีที่เก็บจากทุนและการจ้างงานมีสัดส่วนลดลง ขณะที่ภาษีจากการบริโภคมีสัดส่วนสูงขึ้น กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ภาระของภาษีย้ายจากเจ้าของเงินทุนไปสู่ประชาชนมากขึ้น

บทบาทของเงิน

เงินมีบทบาท 3 อย่างคือ เป็นหน่วยวัดทางบัญชี, เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน และเป็นทีละสมมูลค่า นักเศรษฐศาสตร์คลาสสิกตีความว่า เงินเป็นเครื่องมือเพื่อจุดมุ่งหมาย (Means to an End) เงินไม่ใช่จุดมุ่งหมายในตัวเอง เงินสะท้อนมูลค่าในการแลกเปลี่ยน (Exchange Value) ไม่ใช่มูลค่าแท้จริงที่อยู่ภายในตัวมัน (Intrinsic Value) นั่นก็คือ มูลค่าของเงินขึ้นอยู่กับมูลค่าของสินค้าและบริการ ที่เงินสามารถแลกเปลี่ยนได้ (เงินไม่ได้มีค่าในตัวมันเอง แต่เพราะคนยอมรับให้มันเป็นเงิน)

ในสังคมทุนนิยม ซึ่งเน้นการแข่งขัน และการวัดความสำเร็จด้วยความมั่งคั่งคิดเป็นตัวเงิน มูลค่าในการแลกเปลี่ยนของเงินได้เข้ามาแทนที่มูลค่าภายในของตัวเงิน เมื่อเงินสามารถซื้อเกือบทุกสิ่งได้ ทุกคนก็ต้องการเงิน เงินกลายเป็นอำนาจ และอำนาจก็คือจุดมุ่งหมายในตัวของมันเอง คนยังมีเงินมาก ก็ยังมีอำนาจมาก

การที่ระบบทุนนิยมโลกเน้นการแสวงหากำไรสูงสุด ทำให้ละเลยจุดมุ่งหมายด้านอื่นของสังคม เช่น การเพิ่มการจ้างงาน ซึ่งจะเป็นผลดีต่อสังคมส่วนรวมมากกว่ากรณีบริษัทได้กำไรสูงสุด การแข่งขันหากำไร ทำให้เกิดการรวมบริษัท, การลดขนาด และการย้ายโรงงานไปต่างประเทศ ทำให้เกิดปัญหาการว่างงานที่เรื้อรังในยุโรป

ระบบทุนนิยมโลกยังประสบความสำเร็จอย่างวิปริต ในการแผ่อิทธิพลทางอุดมการณ์เข้าไปในอาณาจักรที่คุณค่าอย่างอื่น นอกจากคุณค่าที่คิดเป็นตัวเงินเคยครอบครองอยู่ คือในวัฒนธรรมและในอาชีพบางอาชีพ ซึ่งคนเคยยึดคุณค่าของวิชาชีพ (เช่น แพทย์ ครู) มากกว่าคุณค่าที่คิดเป็นตัวเงิน ระบบทุนนิยมโลกในปัจจุบันแตกต่างจากทุนนิยมสมัยก่อนตรงที่เงินมีบทบาทเป็นมูลค่าภายในตัวของมันเอง (Intrinsic Value) เพิ่มขึ้นอย่างมาก เมื่อเปรียบเทียบกับว่าก่อนนี้เงินเคยมีบทบาทแค่เป็นมูลค่าในการแลกเปลี่ยนเท่านั้น ปัจจุบันเงินได้กลายเป็นผู้ปกครองชีวิตของคน ที่ยิ่งใหญ่กว่าครั้งใดในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ

เครดิตในฐานะของที่มาแห่งความไม่มั่นคง

เงินเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กับเรื่องเครดิต (สินเชื่อ) อย่างใกล้ชิด แต่คนเรายังเข้าใจบทบาทของเครดิตน้อยกว่าบทบาทของเงิน เครดิตมักจะขึ้นอยู่กับหลักทรัพย์ที่ผู้ขอกู้นำมาจำนอง หรือหลักฐานที่แสดงว่าผู้ขอกู้มีเครดิต มูลค่าของหลักทรัพย์ที่จำนองหรือเครดิตของผู้กู้เป็นปฏิสัมพันธ์แบบส่งผลสะท้อนกลับ เพราะการมีเครดิตมากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับประเมินของ

ผู้ให้กู้ และมูลค่าของหลักทรัพย์จำนอง (ที่นิยมมากที่สุดคืออสังหาริมทรัพย์) ก็ได้รับอิทธิพลจากความจริงที่ว่า ในระบบเศรษฐกิจขณะนั้นมีเครดิตหรือสินเชื่อ ที่จะปล่อยกู้ได้มากแค่ไหนด้วย

เครดิตของประเทศผู้ขอกู้ มักจะถูกวัดโดยสถิติบางตัว เช่นอัตราส่วนหนี้ต่อผลิตภัณฑ์สุทธิประชาชาติ, อัตราส่วนการชำระหนี้ต่อการส่งออก ฯลฯ มาตรการเหล่านี้เป็นปฏิสัมพันธ์แบบส่งผลสะท้อนกลับ เพราะความมั่งคั่งของประเทศผู้ขอกู้มักจะขึ้นต่อความสามารถในการกู้จากต่างประเทศได้มาก ปฏิสัมพันธ์แบบส่งผลสะท้อนกลับ 2 ทางนี้ มักถูกมองข้าม ดังนั้นจึงเกิดการปล่อยกู้ระหว่างประเทศกันอย่างขนานใหญ่ ชนิดเกินความพอดีในทศวรรษ 2510 หลังจากเกิดวิกฤติหนี้สินในปี 2525 ก็เชื่อกันว่าผู้ให้กู้คงจะระมัดระวังมากขึ้น คงไม่มีการปล่อยเงินกู้กันมากเกินไปจนทำให้เกิดวิกฤติเหมือนอย่างที่เคยเกิดมาแล้วอีก แต่สิ่งนี้ก็เกิดขึ้นอีกครั้งที่เม็กซิโกในปี 2537 และอีกครั้งที่ไทยและประเทศเอเชียอีกหลายประเทศในปี 2540

เครดิตระหว่างประเทศมีลักษณะที่ไม่มั่นคงมากกว่าเครดิตภายในประเทศพัฒนาอุตสาหกรรม ซึ่งมีระบบควบคุมจากธนาคารกลางที่ดีกว่า ดังเราจะเห็นได้ว่ามีปัญหาวิกฤติหนี้สินระหว่างประเทศเกิดขึ้นอยู่เป็นระยะๆ และองค์การระหว่างประเทศที่มีอยู่ ไม่ได้มีอำนาจหน้าที่ที่จะควบคุมดูแลได้อย่างสม่ำเสมอ เหมือนกับธนาคารกลางในแต่ละประเทศที่ทำหน้าที่ดูแลเรื่องการกู้ยืมในประเทศของตน องค์การระหว่างประเทศและธนาคารกลางของประเทศต่างๆ อาจจะร่วมมือกันบ้าง เวลาเกิดวิกฤติหนี้สินระหว่างประเทศ แต่เป็นการตามแก้ปัญหาภายหลังจากเกิดวิกฤติแล้ว มากกว่าที่จะป้องกันไม่ให้เกิดวิกฤติครั้งต่อไป

ความไม่สมมาตร, ความไม่มั่นคง และการร่วมมือกัน

เวลาเกิดวิกฤติหนี้สินระหว่างประเทศ เจ้าหนี้จากประเทศทุนนิยมศูนย์กลาง (ด้วยความช่วยเหลือของ IMF ธนาคารโลกและองค์กรอื่นๆ ที่มีอยู่) มักเป็นฝ่ายได้เปรียบลูกหนี้จากประเทศทุนนิยมขบถนอกคอกข้างมาก เจ้าหนี้อาจจะให้กู้ต่อ, ยืดอายุหนี้หรือแม้แต่ลดหนี้ แต่พวกเขาไม่เคยตัดหนี้สูญให้ลูกหนี้ บ่อยครั้งที่พวกเขาสามารถชักจูงรัฐบาลประเทศลูกหนี้ ให้เป็นฝ่ายรับผิดชอบต่อหนี้สินของธนาคารพาณิชย์ (เช่น ที่ชิลีในปี 2525 เม็กซิโกปี 2537 เกาหลีใต้ อินโดนีเซีย และไทยในปี 2540) แม้ว่าพวกเขาอาจจะต้องตั้งสำรองหนี้เพิ่มขึ้น แต่ในที่สุดแล้ว พวกเขา มักจะได้รับการชำระคืนจากหนี้เลยเป็นสัดส่วนสูงพอสมควร ถึงกรณีที่ประเทศลูกหนี้อาจจะไม่สามารถชำระหนี้ได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย แต่พวกเขาก็จะถูกบีบให้ต้องชำระหนี้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ภาระการถูกบีบบังคับให้ต้องชำระหนี้เช่นนี้ มักทำให้เศรษฐกิจประเทศลูกหนี้ต้องตกต่ำไปหลายปี

การที่เจ้าหนี้เงินกู้ระหว่างประเทศได้รับประกันความเสียหายจากระบบทุนนิยมโลกค่อนข้างมาก เป็นตัวการสร้างความเสี่ยงจากการปล่อยสินเชื่ออย่างไม่ต้องรับผิดชอบ (Moral Hazard) เนื่องจากความเสี่ยงจากการปล่อยกู้ระหว่างประเทศ มีไม่มากพอที่จะยับยั้งให้เจ้าหนี้ต้องระมัดระวังในการปล่อยเงินกู้ ความไม่สมมาตรในลักษณะนี้เป็นสาเหตุสำคัญของความไม่มั่นคงของการกู้ยืมระหว่างประเทศ

วิกฤติทางการเงินทุกครั้ง มักจะเริ่มต้นด้วยการขยายตัวของการปล่อยสินเชื่ออย่างไม่จริงจังยั่งยืน ถ้าหากมีเงินสำหรับให้กู้อยู่มากมาย ย่อมเป็นการยากที่จะคาดหมายให้ผู้ขอกู้ต้องยับยั้งชั่งใจตนเอง ถ้าหากภาครัฐบาลเป็นผู้กู้ คนที่จะใช้หนี้คือรัฐบาลชุดต่อไป รัฐบาลจึงนิยมกู้เงินเพื่อมาทดแทนการบริหารที่ไม่ได้เรื่องของตน แต่ไม่ใช่ภาครัฐบาลเท่านั้นที่ไม่สนใจจะควบคุมตนเองไม่ให้กู้มากเกินไป ภาคเอกชนก็มักไม่สนใจควบคุมตนเองเช่นกัน โดยที่หน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลทางการเงินของรัฐบาลเช่น ธนาคารกลางมักไม่ตระหนักว่าประเทศของตน มีการกู้หนี้ระหว่างประเทศมากเกินไป จนกว่ามันจะสายไปเสียแล้ว นี่คือกรณีที่เกิดขึ้นกับหลายประเทศในเอเชียในวิกฤติปี 2540

ความไม่สมมาตรอีกประการหนึ่งก็คือ การที่เงินตราสกุลที่เป็นที่ยอมรับในการซื้อขายระหว่างประเทศ เป็นของประเทศพัฒนาอุตสาหกรรมเพียงไม่กี่ประเทศ และการเงินของประเทศเหล่านี้ ถูกกำหนดโดยนโยบายของรัฐบาลภายในประเทศนั้น มากกว่าเพื่อประโยชน์ของการเงินระหว่างประเทศ ประเทศทุนนิยมขบถนอกจึงควบคุมชะตากรรมของตนได้น้อยมาก วิกฤติหนี้ระหว่าง

ประเทศในปี 2525 เกิดขึ้นเพราะสหรัฐเพิ่มอัตราดอกเบี้ยสูงมาก ขณะที่วิกฤติของเอเชียในปี 2540 ก็เริ่มมาจากค่าเงินดอลลาร์สูงขึ้น

ความไม่สมมาตร 2 ประการที่กล่าวมา เป็นสาเหตุใหญ่ แม้จะไม่ใช่อุบัติเหตุทั้งหมดของความไม่มั่นคงของระบบการเงินของโลก

ลัทธิบูชาการตลาดอย่างหลงใหล (MARKET FUNDAMENTALISM)

ระบบทุนนิยมโลกได้รับการสนับสนุนจากอุดมการณ์ที่มีรากมาจากทฤษฎีการแข่งขันสมบูรณ์ ทฤษฎีนี้อ้างว่าตลาดมีแนวโน้มจะเคลื่อนย้ายไปสู่จุดดุลยภาพเสมอ และจุดดุลยภาพสะท้อนถึงการจัดสรรทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ทฤษฎีนี้เชื่อว่าจะไม่ควรมีการแทรกแซงใดๆ เพราะจะทำให้ประสิทธิภาพของกลไกตลาดเสียไป อุดมการณ์นี้มีชื่อเรียกว่า LAISSES FAIRE "เปิดเสรีให้ทำอะไรก็ได้ตามใจชอบ" แต่ผู้เชี่ยวชาญคิดว่าน่าจะเรียกว่า MARKET FUNDAMENTALISM – ลัทธิบูชาการตลาดอย่างหลงใหล มากกว่า

คำว่า FUNDAMENTALISM หมายถึง ความเชื่อที่อาจจะนำไปสู่ความสุดขั้วได้ง่าย มันคือความเชื่อในเรื่องความสมบูรณ์ ความเชื่อในเรื่องความจริงแท้ ความเชื่อที่ว่าปัญหาทุกปัญหาต้องมีทางแก้ไข มันสะท้อนถึงสิทธิอำนาจ (AUTHORITY) ที่อ้างถึงความรู้ที่สมบูรณ์ แม้ว่าความรู้นั้นมนุษย์ธรรมดาไม่สามารถเข้าถึงได้

พระเจ้าคือสิทธิอำนาจเช่นนั้น และในโลกยุคใหม่ วิทยาศาสตร์ก็คือสิ่งทดแทนที่เป็นที่ยอมรับกัน ทั้งลัทธิการบูชาการตลาดและมาร์กซิสต์ ต่างอ้างว่าทฤษฎีของตนมีพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์รองรับ เพราะอุดมการณ์ทั้งสองนี้พัฒนาขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ในยุคที่การตื่นตัวในความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ ยังทำให้คนเชื่อว่า เราสามารถจะค้นหาสัจธรรมที่สมบูรณ์ได้

ปัจจุบันเราได้เรียนรู้อย่างมากถึงข้อจำกัดของวิธีการแบบวิทยาศาสตร์ และความไม่สมบูรณ์ของกลไกตลาด ทั้งอุดมการณ์บูชาการตลาดอย่างหลงใหลและมาร์กซิสต์ ต่างถูกลดความเชื่อถือด้วยกันทั้งคู่ อย่างแรก หลังจากการเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ในทศวรรษ 2470 และการแทนที่โดยเศรษฐศาสตร์แบบเคนส์ อย่างหลังโดยการล่มสลายของสหภาพโซเวียต แต่ลัทธิบูชาการตลาดอย่างหลงใหลก็กลับฟื้นคืนชีพได้ในภายหลัง ด้วยความเชื่อของคนมากกว่าพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์

[แนวความคิดเศรษฐศาสตร์ของจอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ (1883-1946) ผู้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาการว่างงานเศรษฐกิจตกต่ำ ที่แย้งกับนักเศรษฐศาสตร์แบบเก่า เขาเสนอว่าแทนที่จะลดค่าจ้าง เพื่อให้ธุรกิจมีแรงจูงใจที่จะลงทุน คนจะได้มีงานทำมากขึ้นตามทฤษฎีตลาด รัฐควรแทรกแซงด้วยการเพิ่มอุปสงค์การลงทุน สร้างสาธารณูปโภค และก่อให้เกิดจ้างงานเพิ่มขึ้น เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจ]

ชัยชนะของทุนนิยม

ตลาดการเงินของโลกขยายตัวใหญ่กว่าตลาดการค้าหลายร้อยเท่า ผู้จัดการมุ่งแสวงหากำไรสูงสุดจากราคาหุ้น มากกว่ามุ่งขยายส่วนแบ่งในตลาด การควบและเข้าซื้อกิจการขยายตัวในอัตราสูงอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน การผูกขาดและกึ่งผูกขาดระดับโลกกำลังปรากฏตัวขึ้น ขณะนี้มีบริษัทตรวจสอบบัญชี (AUDITING FIRMS) ระดับโลกเหลือเพียง 4 บริษัท วงการธนาคารและธุรกิจการเงินก็มีแนวโน้มจะควบกิจการกันมากขึ้น ไมโครซอฟท์และอินเทลเกือบจะกลายเป็นผู้ผูกขาดธุรกิจคอมพิวเตอร์ของโลกอยู่แล้ว

ขณะเดียวกัน จำนวนผู้ถือหุ้นในบริษัทต่างๆ ก็เพิ่มขึ้น และสัดส่วนของการมีหุ้นเป็นส่วนหนึ่งของทรัพย์สินในครัวเรือนก็มีมากขึ้น การขยายตัวของการเป็นเจ้าของหุ้นในกองทุนรวมต่างๆ ก่อให้เกิดความไม่มั่นคงทางการเงิน โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกา 2 ประเด็นคือ

1) ผลจากความร่วงรอยของกำไรจากการถือหุ้น ทำให้มีการบริโภคมากขึ้น และการออมของประชาชนอเมริกันลดลง ดังนั้นถ้าราคาหุ้นเกิดตกต่ำ ความรู้สึกจะเปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม นำไปสู่เศรษฐกิจชะลอตัว และซ้ำเติมให้ตลาดหุ้นยิ่งตกมากยิ่งขึ้น

2) ความไม่มั่นคงที่เกิดจากการที่ผู้จัดการกองทุนรวม ถูกประเมินผลจากความสามารถในการทำกำไรในเชิงเปรียบเทียบระยะสั้น มากกว่าจากการทำกำไรสุทธิในระยะยาว ดังนั้นพวกเขาจึงมีแนวโน้มที่จะลงทุนแบบตามกระแสการเก็งกำไร มากกว่าที่จะลงทุนโดยพิจารณาปัจจัยพื้นฐานของบริษัท และมักจะทุ่มตัวลงแบบสุดๆ เพื่อมุ่งหวังทำกำไรสูงสุด โดยเก็บเงินสดสำรองไว้วันน้อยมาก ถ้าหากกระแสราคาหุ้นเปลี่ยนกลับเป็นขาลง พวกเขาจะต้องถูกสถานการณ์บังคับให้ขายหุ้นเพื่อมีเงินสดสำรอง ซึ่งยิ่งเป็นการกดดันให้หุ้นราคาตกลงไปอีก

ทุนนิยมโลกรูปแบบใหม่ที่รุนแรงกว่าเก่า กำลังมุ่งทำลายโมเดลการบริหารแบบเอเชีย หรือแบบขงจื้อ ที่ให้คุณค่าในเรื่องครอบครัว (รวมทั้งการดูแลพนักงานเหมือนสมาชิกในครอบครัว) วิกฤติปัจจุบันบีบบังคับให้ธุรกิจแบบครอบครัวของเอเชีย ต้องเปิดทางให้ต่างชาติเข้ามาซื้อกิจการ และทำให้ธุรกิจของประเทศในเอเชียเป็นส่วนหนึ่งของระบบทุนนิยมโลกอย่างแนบแน่นมากขึ้น อนาคตระหว่างประเทศและบริษัทข้ามชาติจะเข้าไปมีฐานที่มั่นในเอเชียมากขึ้น ผู้บริหารรุ่นใหม่จะเป็นคนที่ได้รับการศึกษาแบบตะวันตก ที่จะมีแรงจูงใจมุ่งทำกำไรสูงสุดให้บริษัท มากกว่าจริยธรรมแบบขงจื้อ และความภาคภูมิใจในชาติของตน

ดังนั้นถ้าระบบทุนนิยมโลกสามารถก้าวผ่านวิกฤติระลอกนี้ได้ เศรษฐกิจโลกจะถูกครอบงำโดยบริษัทข้ามชาติมากยิ่งขึ้น การแข่งขันอย่างรุนแรงจะยิ่งทำให้พวกเขาแสวงหากำไรเอกชนโดยไม่สนใจต่อผลกระทบทางสังคม บางบริษัทอาจจะต้องสร้างภาพพจน์ในเรื่องที่ประชาชนสนใจ เช่น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบ้าง แต่พวกเขาจะไม่ยอมลดกำไรลงมาเพียงเพื่อจะช่วยให้ประชาชนในเอเชียมีงานทำเพิ่มขึ้น

ในอีกด้านหนึ่งก็มีความเป็นไปได้ว่า ระบบทุนนิยมโลกจะไม่สามารถผ่านการทดสอบวิกฤติระลอกนี้ได้ การตกต่ำทางเศรษฐกิจยังไม่ถึงจุดต่ำสุดในประเทศทุนนิยมขบนอก และมันไม่สามารถจะฟื้นตัวได้โดยไม่ผ่านความเจ็บปวดอย่างมากมาย จะต้องมีการปฏิรูปการปกครองศรัทธา และบริษัทต่างๆ เสียใหม่ จะต้องมีการลดการจ้างคนลงอีกมาก การเมืองก็จะต้องมีการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เสรีประชาธิปไตยขึ้น แต่ปัญหาวิกฤติขนาดหนัก อาจจะทำให้การเมืองพลิกกลับไปในช่วงตรงข้าม คือชั่วของเผด็จการอำนาจนิยมก็ได้

สิ่งที่เป็นตัวตัดสินคือ จะเกิดอะไรขึ้นที่ประเทศทุนนิยมศูนย์กลาง ที่ผ่านมาจากกระทั่งถึงเมื่อเร็ว ๆ นี้เท่านั้น ปัญหาวิกฤติในประเทศทุนนิยมขบนอก กลับเป็นประโยชน์ต่อประเทศทุนนิยมศูนย์กลาง วิกฤติในเอเชียทำให้ประเทศทุนนิยมศูนย์กลางลดความกดดันเรื่องภาวะเงินเฟ้อ ทำให้ทางการไม่ต้องขึ้นอัตราดอกเบี้ย และทำให้ราคาหุ้นเพิ่มขึ้นจุดสูงสุดใหม่

แต่ผลในทางบวกของวิกฤติเอเชียต่อประเทศทุนนิยมศูนย์กลางกำลังหมดไป และผลทางลบเริ่มจะปรากฏให้เห็น กำไรของบริษัทในประเทศทุนนิยมศูนย์กลางเริ่มลดลง เนื่องจากมีดีมานด์ซื้อสินค้าลดลง และมีการแข่งขันจากสินค้าต่างประเทศมากขึ้น ธุรกิจภาคบริการ ซึ่งไม่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการแข่งขันระหว่างประเทศ ก็เจอปัญหาต้นทุนค่าจ้างสูงขึ้น

ตลาดหุ้นในประเทศทุนนิยมศูนย์กลางได้ขึ้นถึงจุดสูงสุดแล้ว ถ้าตลาดเริ่มเป็นขาลงเมื่อไหร่ ผลจากความมั่งคั่งที่ผู้ถือหุ้นเคยชินก็จะแปรให้การตกต่ำของตลาดหุ้นกลายเป็นการตกต่ำของระบบเศรษฐกิจของประเทศ สิ่งนี้จะก่อให้เกิดการต่อต้านการส่งสินค้าเข้า ซึ่งจะเป็นการสดน้ามันเชื้อเพลิงเข้าไปประเทศทุนนิยมขบนอก ผู้ส่งออกสินค้าไปประเทศทุนนิยมศูนย์กลาง

แล้วระบบทุนนิยมโลกจะไปทางไหน 2 ฉากข้างต้น ผู้เขียนเชื่อว่าแนวโน้มจะเป็นอย่างหลัง คือ วิกฤติเพิ่มขึ้นมากกว่าอย่างแรก ถึงอย่างไรระบบทุนนิยมโลกก็ต้องถึงวาระล่มสลาย เพราะข้อบกพร่องในตัวของมันเอง ถ้าไม่ใช้วิกฤติระลอกนี้ ก็คงในวิกฤติระลอกต่อไป นอกเสียจากว่าเราจะตระหนักถึงข้อบกพร่องของมัน และลงมือแก้ไขได้ทันกับสถานการณ์

วิกฤติการเงินของโลก

วิกฤติเอเชีย

วิกฤติทางการเงินซึ่งเริ่มเกิดขึ้นที่ประเทศไทยในปี 2540 เป็นเรื่องที่น่าหวาดผวา เพราะขอบเขตความรุนแรงของมัน กลุ่มผู้บริหารกองทุนรวม SOROS FUND MANAGEMENT เช่นเดียวกับกลุ่มอื่นๆ ต่างมองเห็นแนวโน้มว่าจะวิกฤติระลอกนี้อยู่ แต่ขอบเขตของการเคลื่อนไหวของมัน เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นความคาดหมายของทุกคน

สาเหตุที่ใกล้ที่สุดของปัญหาวิกฤติเอเชียคือ การที่ประเทศเอเชียผูกพันค่าเงินของตนกับดอลลาร์สหรัฐ สภาพที่ดูเหมือนมั่นคงของเงินสกุลดอลลาร์ กระตุ้นให้ธนาคารและธุรกิจในเอเชียกู้เงินเป็นดอลลาร์ และแลกเปลี่ยนเงินสกุลตนโดยไม่ได้ซื้อประกันความเสี่ยง (จากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน) แล้วธนาคารก็เอาเงินนั้นไปให้กู้ยืมต่อ หรือลงทุนในโครงการต่างๆ ในประเทศของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ การทำเช่นนี้ เป็นการหากำไรที่ดูไม่เสี่ยงอะไร ถ้าอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลท้องถิ่นกับดอลลาร์ยังคงที่อยู่

แต่การดำเนินธุรกิจนี้ถูกกดดัน ส่วนหนึ่งจากการที่เงินคงค้างเงินหยวนไว้ต่ำเกินไปในปี 2539 และส่วนหนึ่งมาจากการที่ค่าเงินดอลลาร์สหรัฐได้เพิ่มขึ้น เมื่อเทียบกับสกุลเงินเยนของญี่ปุ่น ดุลการค้าของประเทศที่เกี่ยวข้องติดลบมากขึ้นตามลำดับ แต่การขาดดุลการค้าก็ถูกชดเชยได้ในตอนแรก จากการไหลเข้าของเงินทุนจากต่างประเทศ

ตั้งแต่ต้นปี 2540 พวกเราที่กองทุนรวม SOROS FUND MANAGEMENT เห็นชัดแล้วว่า ความแตกต่างระหว่างดุลการค้ากับดุลเงินทุน ไม่สามารถจะยืนยงต่อไปได้ เราทำสัญญาขายเงินบาทและเงินริงกิตของมาเลเซียแบบล่วงหน้า โดยที่เรายังไม่มีเงินสกุลทั้ง 2 อยู่ในมือ (SELL SHORT) ตั้งแต่ต้นปี 2540 สัญญาที่จะส่งมอบเงินบาทและเงินริงกิตมาเลเซียมีอายุล่วงหน้าตั้งแต่ 6 เดือนถึง 1 ปี หลังจากเกิดวิกฤติแล้ว นายกรัฐมนตรีมหาเธร์แห่งมาเลเซีย มากล่าวหาผู้เขียนว่าเป็นผู้ก่อให้เกิดวิกฤติเอเชีย ซึ่งไม่เป็นความจริง เราไม่ได้ขายเงินสกุลของเอเชียในระหว่างวิกฤติหรือหลายเดือนก่อนวิกฤติ ในทางตรงกันข้าม เราเป็นผู้เข้าไปซื้อเงินเหล่านั้นเมื่อค่าของเงินเริ่มตก เราเข้าไปซื้อเงินริงกิตเพื่อทำกำไรจากการที่เราเพิ่งกำไรทำสัญญาแบบ SHORT ไว้ล่วงหน้า ก่อนที่จะเกิดวิกฤติ

การที่เราเห็นได้ชัดตั้งแต่เดือนมกราคม 2540 ว่าสถานการณ์การเป็นหนี้และขาดดุลบัญชีเดินสะพัดมากขึ้นไปของเอเชีย ไม่สามารถจะยืนยงได้อีกต่อไป ก็แสดงว่าผู้ลงทุนในตลาดการเงินอื่นๆ ก็ต้องเห็นเช่นเดียวกัน แต่วิกฤติที่ไม่ได้เกิดขึ้นจนกระทั่งเดือนกรกฎาคม 2540 เมื่อรัฐบาลไทยประกาศเลิกนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราแบบคงที่ เปลี่ยนมาเป็นนโยบายให้ค่าเงินบาทลอยตัว วิกฤติในเอเชียเกิดขึ้นช้ากว่าที่เราคาดไว้ เพราะว่าธนาคารกลางของประเทศเหล่านั้น พยายามพยุงค่าเงินของตนให้นานเกินไป และธนาคารระหว่างประเทศก็ยังคงปล่อยกู้ อยู่ ทั้งๆ ที่พวกเขาน่าจะรู้สถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นต่อไปได้อยู่แล้ว ไม่ต้องสงสัยเลยว่าพฤติกรรมในการถ่วงเวลา (ที่ควรจะต้องลดค่าเงิน) ของธนาคารกลางในเอเชีย ช่วยทำให้วิกฤติมีความรุนแรงยิ่งขึ้น จากประเทศไทยมันขยายตัวอย่างรวดเร็วไปมาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เกาหลีใต้ และประเทศอื่นๆ

อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่น่าพิจารณาประเด็นหนึ่งก็คือ ประเทศที่วิกฤติลามไปถึงนั้น บางประเทศก็ไม่ได้ผูกพันค่าเงินแบบคงที่ไว้กับดอลลาร์ จึงน่าจะหาว่าประเทศเหล่านี้มีลักษณะอะไรร่วมกัน ถึงได้เผชิญวิกฤติคล้ายกัน บางคนอ้างว่าปัญหาคือ ประเทศเหล่านี้พัฒนาทุนนิยมแบบบิดเบือนหรือไม่มีความพอ และใช้คำในทางเหยียดหยามว่าเป็น CRONY CAPITALISM – ทุนนิยมแบบเล่นพวก ทั้งๆ ที่ตอนช่วงเศรษฐกิจเอเชียเจริญเติบโตสูง ประเทศเอเชียเหล่านี้เคยได้รับการยกย่องว่า เป็นการพัฒนาทุนนิยมแบบขงจื้อ ที่เป็นโมเดลของเอเชีย โดยเฉพาะการกล่าวอ้างว่าลักษณะของทุนนิยมแบบเอเชียทำให้เกิดวิกฤติขึ้น ไม่ได้ให้ภาพที่แท้จริง เพราะวิกฤติได้เกิดขึ้นในลาตินอเมริกาและยุโรปตะวันออกด้วย และเริ่มจะมีผลกระทบต่อตลาดการเงินและเศรษฐกิจของยุโรปตะวันตกและสหรัฐ ดังนั้นจริงๆ แล้ว วิกฤติเอเชียจึงเป็นวิกฤติของระบบทุนนิยมโลก ที่มีสาเหตุจากโรคร้ายในระบบการเงินของโลกนั่นเอง

ความไม่มั่นคงของการเงินระหว่างประเทศ

ระบบการเงินระหว่างประเทศ ประกอบไปด้วยนักลงทุนโดยตรง, นักลงทุนตลาดการเงิน, ธนาคาร, องค์กรดูแลด้านการเงิน เช่น ธนาคารกลางของประเทศต่างๆ และ IMF

ในตลาดซื้อขายเงินตราต่างประเทศ ธนาคารมีความสำคัญกว่ากองทุนรวมบริหารความเสี่ยง (HEGE FUND) มาก แต่ต้องยอมรับว่ากองทุนรวมบริหารความเสี่ยงอย่างเรา ได้มีบทบาทในการสร้างความผันผวนด้านเงินตราในเอเชีย เนื่องจากกองทุนรวมบริหารความเสี่ยง สนใจการทำกำไรแบบโดยสมบูรณ์มากกว่าโดยเปรียบเทียบ พวกเขาจึงมักจะมีบทบาทอย่างแข็งขันในการเร่งให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของกระแสแนวโน้ม ถ้าหากการเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างไม่เป็นที่พึงปรารถนา พวกเขาก็จะถูกวิจารณ์ แต่ถ้าหากกระแสแนวโน้มไม่สามารถยืนยาวต่อไปได้ น่าจะเป็นการดีกว่าที่จะกลับหลังหันอย่างรวดเร็วขึ้น แทนที่จะปล่อยให้เงินเข้าออกไป

ยกตัวอย่างเช่น การที่กองทุนรวม (QUANTUM FUNDS) ขายล่วงหน้า (SELL SHORT) เงินบาทในเดือนมกราคม 2540 ก็เท่ากับเป็นการส่งสัญญาณเตือนแล้วว่า เงินบาทมีค่าแข็งเกินไป ถ้าหากผู้ดูแลทางการเงินของไทยตอบสนองค่าเตือนนี้ พวกเขาก็น่าจะปรับตัวได้เร็วกว่านี้ และได้รับความเจ็บปวดน้อยกว่านี้ แต่ที่เกิดขึ้นคือ ผู้ดูแลทางการเงินของไทยต่อต้าน ดังนั้นเมื่อถึงจุดแตกหักจึงเกิดผลเสียหายที่ใหญ่โต

บทบาทของกองทุน IMF

IMF ต้องเผชิญกับปัญหาชนิดที่พวกเขาไม่เคยเจอมาก่อน วิกฤติเอเชียเป็นวิกฤติที่สลับซับซ้อน เป็นทั้งวิกฤติเรื่องอัตราแลกเปลี่ยน และวิกฤติเรื่องเครดิต วิกฤติเรื่องเครดิตมีทั้งส่วนระหว่างประเทศและในประเทศ และปัจจัยทั้งหมดเชื่อมโยงกัน IMF เคยแต่เจอปัญหาในประเทศอื่นที่มาจากภาครัฐบาล แต่วิกฤติในเอเชียเริ่มมาจากภาคเอกชน

IMF คงให้ยาขนานเดิม คือ เพิ่มอัตราดอกเบี้ย และลดงบประมาณรายจ่ายของรัฐ เพื่อจะทำให้ค่าเงินในประเทศนั้นมั่นคง และสร้างความมั่นใจให้นักลงทุนต่างชาติ IMF เห็นปัญหาด้านโครงสร้างของประเทศเหล่านั้นด้วย และกำหนดเงื่อนไขแบบสำเร็จรูป เช่น สั่งปิดสถาบันการเงินที่ไม่มั่นคง แต่โครงการของ IMF ไม่ได้ผล เพราะว่า IMF พยายามแก้วิกฤติเพียงบางส่วน ไม่ได้มุ่งแก้วิกฤติทั้งหมด ปัจจัยต่างๆ ล้วนเชื่อมโยงเกี่ยวข้อยังกันอย่างไม่อาจแยกเป็นส่วนๆ

ปัญหาวิกฤติการขาดสภาพคล่อง แยกไม่ออกจากปัญหาความไม่สมดุลในโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศนั้นๆ ดังนั้นการให้ประเทศเหล่านั้นได้กู้ยืมเงินมากขึ้น จึงไม่สามารถแก้ปัญหาได้ เมื่อทั้งธนาคารและบริษัทต่างมีหนี้เกินตัว เช่น อัตราส่วนหนี้ต่อส่วนทุนของเจ้าของสูงเกินไป ก็จำเป็นต้องมีการเพิ่มทุน ปัญหาก็คือ ในสถานการณ์วิกฤติ เป็นการยากที่จะหาเงินทุนก้อนใหม่ หรือหาเครดิตเพิ่ม โครงการของ IMF ในเอเชียล้มเหลว เพราะ IMF ไม่ได้ยืนยันให้ประเทศเหล่านั้น ใช้โครงการแปลงหนี้ให้เป็นทุน (DEBT-TO-EQUITY) (คือเจรจาให้เจ้าหนี้เข้ามาร่วมลงทุน แทนการเป็นเจ้าหนี้ที่คอยทวงหนี้ และเมื่อบริษัทลูกหนี้ฟื้น เจ้าหนี้ก็จะได้เงินปันผลหรือขายหุ้นออกภายหลังได้)

บางทีอาจจะเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ที่ IMF จะจัดการกับปัญหาทั้งวิกฤติสภาพคล่อง และการแปลงหนี้ให้เป็นทุนพร้อมๆ กันไป พวกเจ้าหนี้ต่างประเทศอาจจะไม่ร่วมมือ และทำให้โครงการช่วยเหลือประเทศลูกหนี้ไม่ประสบความสำเร็จ ในอีกด้านหนึ่งการล้มเหลวที่จะจัดการกับปัญหาหนี้ ยิ่งทำให้ปัญหาค่าเงินทองถิ่นของเอเชียตกต่ำ และการแก้ปัญหาแบบ IMF โดยใช้อัตราดอกเบี้ยสูง ยิ่งทำให้ผู้กู้ไม่มีปัญญาใช้หนี้ และเศรษฐกิจยิ่งตกต่ำลึกลงไปอีก เห็นได้ชัดว่านี่เป็นปัญหาระบบโครงสร้าง IMF เป็นส่วนหนึ่งของปัญหา ไม่ใช่ส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหา

พยากรณ์อนาคต

ผู้เขียนเชื่อว่าเศรษฐกิจโลกยังคงไม่ถึงจุดต่ำสุด ด้วยเหตุผลคือ

1. วิกฤติในรัสเซีย สะท้อนให้เห็นข้อบกพร่องของระบบธนาคารระหว่างประเทศ ที่ไม่แสดงการซื้อขายล่วงหน้า และเครื่องมือทางการเงินแบบเก็งกำไรต่างๆ ในบัญชีสมดุล ทั้งธนาคาร กองเงินบริหารความเสี่ยง และกองทุนเก็งกำไรอื่นๆ ต่างได้รับความเสียหายมาก และมีแนวโน้มว่าโลกจะมีปัญหาการหดตัวของเครดิต (CREDIT CRUNCH) (เนื่องจากคนไม่กล้าปล่อยเครดิต คนลงทุนก็ไม่กล้าลงทุน)

2. ความปวดร้าวของประเทศทุนนิยมบริวารมีความเข้มข้นมาก จนบางประเทศ (มาเลเซีย) เลือกที่จะออกจากระบบทุนนิยมโลก หรือไม่ก็หลบไปอยู่ข้างทาง (อินโดนีเซีย, รัสเซีย) ถ้าหากการไหลออกของเงินทุนจากมาเลเซีย ดูท่าทางน่าจะดีเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน ต่อไปก็จะมีประเทศอื่นทำตามอย่างนโยบายนี้

3. ความล้มเหลวของโปรแกรม IMF และตัว IMF เองก็แทบไม่มีเงินเหลือพอที่จะให้ใครๆ เพิ่มได้อีก รัฐบาลประเทศพัฒนาอุตสาหกรรมที่มั่งคั่งที่สุด 7 ประเทศ (G7) สนใจช่วยรัสเซียไม่เพียงพอ และปัญหาในรัสเซียซึ่งดูเหมือนจะไม่มีใครควบคุมดูแลได้ เป็นเรื่องที่ยังมองไม่เห็นทางออก

สถานการณ์จะเป็นอย่างไรต่อไปขึ้นอยู่กับว่า ระบบธนาคารระหว่างประเทศ, นักลงทุน และทางการของประเทศศูนย์กลาง จะมีปฏิกิริยาต่อปัญหาที่กล่าวมานี้อย่างไร ผู้เขียนเชื่อว่าคงจะใช้เวลาพอสมควรกว่าที่ปัจจัยในทางลบทั้ง 3 ข้อที่กล่าวมา จะก่อให้เกิดผลเห็นชัด การทรงตัวและท่าท่าเหมือนกับจะฟื้นตัวของตลาดการเงินในปลายปี 2541 จะเป็นการฟื้นแบบหลอกๆ มากกว่า และจะตามมาด้วยตลาดซบเซาเป็นระยะเวลายาวนาน

ประชาชนจะย้ายการลงทุนจากตลาดหุ้นไปตลาดเงิน หรือตลาดพันธบัตรรัฐบาลสหรัฐ (TREASURY BILLS) ผลกระทบจากการที่รายได้จากหุ้นของผู้ลงทุนลดลง จะทำให้ความต้องการซื้อสินค้าลดลง ความต้องการที่จะลงทุนก็จะลดลงด้วยหลายเหตุผล ถ้าไรทำได้ยากขึ้น การสั่งเข้าเพิ่มมากขึ้น และการส่งออกลดลง และปริมาณสนองตอบเงินทุนสำหรับธุรกิจที่ไม่ใหญ่โตเข้มแข็งพอ และอสังหาริมทรัพย์จะเหือดแห้งลง

การลดดอกเบี้ยจะช่วยป้องกันการตกต่ำของตลาดได้บ้าง และเศรษฐกิจอาจจะค่อยๆ ฟื้นตัวขึ้น แต่โอกาสที่เศรษฐกิจจะฟื้นหลายก็ยังไม่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะถ้าเศรษฐกิจในประเทศสหรัฐชะลอตัว ชาวอเมริกันจะหมดความอดทนกับการขาดดุลการค้าจำนวนมาก และเตรียมปกป้องตนเอง ซึ่งจะทำให้ระบบการค้าเสรีสูญพันธุ์

ดอนแรกผู้เขียนเชื่อว่าวิกฤติเอเชีย จะนำไปสู่ชัยชนะของระบบทุนนิยม บริษัทข้ามชาติจะเข้าไปแทนที่บริษัทคนจีนโพ้นทะเล และการบริหารแบบเอเชียจะถูกกลืนเป็นระบบการบริหารแบบทุนนิยมโลก แนวโน้มเช่นนี้ยังคงจะเกิดขึ้นได้ แต่ขณะนี้ดูเหมือนว่าประเทศทุนนิยมขอบนอกจะเลือกที่จะออกจากระบบทุนนิยมโลกมากขึ้น เมื่อพวกเขาพบว่าโอกาสที่จะดึงทุนจากประเทศศูนย์กลางกลับมาได้จางหายไป ธนาคารและนักลงทุนตลาดการเงินเสียหายอย่างหนัก และยังคงต้องมีการสูญเสียมากกว่านี้

รัสเซียมีแนวโน้มที่จะไม่สามารถชำระหนี้ที่เป็นดอลลาร์ได้ การสูญเสียในอินโดนีเซียจะปรากฏผลให้รู้สึกมากขึ้น ธนาคารเจ้าหนี้ในประเทศศูนย์กลางจะถูกลงโทษจากผู้ถือหุ้น กรณีที่ไปปล่อยกู้ให้ประเทศทุนนิยมขอบนอก พวกเขาจะไม่ต้องการปล่อยเงินกู้เพิ่ม จะมีก็แต่ต่อศกระหว่างประเทศเท่านั้น ที่จะสามารถปล่อยเงินให้ประเทศขอบนอกได้ แต่ขณะนี้ยังไม่มีสัญญาณความร่วมมือนานาชาติแต่อย่างใด
